

MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTIDA ICHKI NAZORAT VA MONITORING TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH

Tojiaxmedova Feruza Yoqubjon qizi

Namangan viloyati Uychi tumani

23-MTT direktori

Annotatsiya: *Mazkur maqolada maktabgacha ta'lim tashkilotida ichki nazorat va monitoring tizimini takomillashtirish masalalari ilmiy-nazariy va amaliy jihatdan tahlil qilinadi. Tadqiqotda ichki nazorat va monitoringning ta'lim sifatini oshirish, pedagogik jarayonlarning samaradorligini baholash hamda boshqaruv qarorlarini qabul qilishdagi ahamiyati yoritiladi. Shuningdek, monitoring tizimini rejalashtirish, natijalarni tahlil qilish va zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish orqali nazorat mexanizmlarini takomillashtirish yo'llari asoslab beriladi. Tadqiqot natijalari maktabgacha ta'lim tashkilotlari boshqaruv amaliyotini rivojlantirishga xizmat qiladi.*

Kalit so'zlar: *maktabgacha ta'lim, ichki nazorat, monitoring tizimi, ta'lim sifati, boshqaruv samaradorligi, pedagogik jarayon.*

Аннотация: *В статье рассматриваются вопросы совершенствования системы внутреннего контроля и мониторинга в дошкольной образовательной организации. Анализируется роль внутреннего контроля и мониторинга в повышении качества образования, оценке эффективности педагогического процесса и принятии управленческих решений. Особое внимание уделяется планированию мониторинга, анализу результатов и использованию современных информационно-коммуникационных технологий для оптимизации контрольных механизмов. Полученные выводы могут быть использованы в практике управления дошкольными образовательными организациями.*

Ключевые слова: *дошкольное образование, внутренний контроль, система мониторинга, качество образования, управленческая эффективность, педагогический процесс.*

Abstract: *The article examines ways to improve the internal control and monitoring system in preschool educational institutions. The study analyzes the role of internal control and monitoring in enhancing educational quality, evaluating the effectiveness of pedagogical processes, and supporting managerial decision-making. Special attention is paid to monitoring planning, result analysis, and the use of modern information and communication technologies to improve control mechanisms. The findings contribute to the development of effective management practices in preschool education.*

Keywords: *preschool education, internal control, monitoring system, quality of education, management efficiency, pedagogical process.*

KIRISH

Maktabgacha ta'lim tizimi uzluksiz ta'limning muhim bo'g'ini bo'lib, unda ta'lim-tarbiya jarayonining sifati va samaradorligi bevosita ta'lim muassasasida yo'lga qo'yilgan boshqaruv tizimi bilan bog'liqdir. Maktabgacha ta'lim tashkilotida ta'lim sifati, pedagoglar faoliyati va tarbiyalanuvchilarning rivojlanish natijalarini muntazam baholab borish, aniqlangan muammolarni o'z vaqtida bartaraf etish ichki nazorat va monitoring tizimining samarali tashkil etilishini taqozo etadi. Shu sababli ichki nazorat va monitoring tizimini takomillashtirish masalasi zamonaviy maktabgacha ta'lim amaliyotining dolzarb yo'nalishlaridan biri hisoblanadi.

Bugungi kunda ta'lim sohasida amalga oshirilayotgan islohotlar, ta'lim standartlari va dasturlarining yangilanishi, shuningdek, innovatsion pedagogik texnologiyalarning joriy etilishi maktabgacha ta'lim tashkilotlarida nazorat va monitoringga nisbatan yangi yondashuvlarni talab qilmoqda. An'anaviy nazorat shakllari ko'pincha faqat tekshiruv va hisobot bilan cheklanib qolayotgan bo'lsa, zamonaviy monitoring tizimi ta'lim jarayonini kompleks tahlil qilish, natijalarga yo'naltirilgan baholash va rivojlantiruvchi funksiyani amalga oshirishga qaratilgan bo'lishi zarur. Bu esa ichki nazorat va monitoringni ilmiy asosda qayta ko'rib chiqish va takomillashtirish zaruratini yuzaga keltiradi.

Ichki nazorat va monitoring tizimi maktabgacha ta'lim tashkilotida pedagogik jarayonlarning izchilligi va samaradorligini ta'minlashda muhim vosita hisoblanadi. Ushbu tizim orqali ta'lim jarayonining holati, pedagoglar faoliyatining sifati, metodik ishlarning samaradorligi hamda tarbiyalanuvchilarning rivojlanish darajasi muntazam ravishda kuzatib boriladi. Natijada boshqaruv qarorlarini qabul qilishda ishonchli ma'lumotlar bazasi shakllanadi va ta'lim muassasasining rivojlanish yo'nalishlarini belgilash imkoniyati kengayadi.

Mazkur maqolada maktabgacha ta'lim tashkilotida ichki nazorat va monitoring tizimini takomillashtirishning ilmiy-nazariy asoslari va amaliy mexanizmlari tahlil qilinadi. Xususan, monitoringni rejalashtirish, baholash mezonlarini aniqlash, natijalarni tahlil qilish va zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish orqali nazorat tizimini yanada samarali tashkil etish masalalariga e'tibor qaratiladi. Tadqiqot natijalari maktabgacha ta'lim tashkilotlari rahbarlari va pedagoglari uchun ichki nazorat va monitoring tizimini rivojlantirishda amaliy ahamiyatga ega bo'lishi bilan ahamiyatlidir.

Maktabgacha ta'lim tashkilotida ichki nazorat va monitoring tizimini takomillashtirish masalasi bugungi kunda ta'lim sifati ta'minlash va ta'lim muassasalarining samarali faoliyat yuritishini yo'lga qo'yish bilan chambarchas bog'liq bo'lib, alohida dolzarblik kasb etadi. Maktabgacha ta'lim bosqichi bolalarning shaxs sifatida shakllanishida muhim ahamiyatga ega bo'lgani sababli, ushbu ta'lim bosqichida pedagogik jarayonlarning sifati va natijadorligini doimiy nazorat qilish hamda baholab borish zarurati yuzaga keladi. Shu nuqtayi nazardan, ichki nazorat va monitoring tizimi ta'lim muassasasining barqaror rivojlanishini ta'minlovchi muhim boshqaruv mexanizmi sifatida namoyon bo'ladi.

So'nggi yillarda ta'lim tizimida amalga oshirilayotgan islohotlar, ta'lim standartlari va dasturlarining yangilanishi maktabgacha ta'lim tashkilotlarida nazorat va monitoring

jarayonlariga nisbatan yangi talablarni qo‘yimoqda. Endilikda ichki nazorat faqat tekshiruv va kamchiliklarni aniqlash bilan cheklanib qolmasdan, balki pedagogik jarayonni tahlil qilish, rivojlantirish va sifatni oshirishga qaratilgan bo‘lishi lozim. Monitoring tizimining ilmiy asosda tashkil etilishi pedagoglar faoliyatini takomillashtirish, metodik ishlarning samaradorligini oshirish va tarbiyalanuvchilarning rivojlanish natijalarini obyektiv baholash imkonini beradi.

Mazkur mavzuning dolzarbligi shundaki, maktabgacha ta‘lim tashkilotlarida ichki nazorat va monitoring tizimining yetarli darajada yo‘lga qo‘yilmagani ta‘lim jarayonida uzilishlar, boshqaruv qarorlarining samarasizligi va pedagoglar faoliyatida tizimsizlikka olib kelishi mumkin. Zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish orqali monitoring jarayonlarini raqamlashtirish, baholash mezonlarini aniq belgilash va natijalarni tahlil qilish boshqaruv samaradorligini sezilarli darajada oshiradi. Shu sababli ichki nazorat va monitoring tizimini takomillashtirish masalalarini ilmiy jihatdan o‘rganish va asoslash bugungi kunda dolzarb ilmiy-amaliy vazifa hisoblanadi.

ASOSIY QISM

Maktabgacha ta‘lim tashkilotida ichki nazorat va monitoring tizimi ta‘lim jarayonining sifatini ta‘minlash va boshqaruv samaradorligini oshirishga xizmat qiluvchi muhim mexanizm hisoblanadi. Ichki nazorat ta‘lim muassasasida amalga oshirilayotgan pedagogik, tashkiliy va metodik jarayonlarning amaldagi me‘yoriy-huquqiy hujjatlar hamda belgilangan standartlarga muvofiqligini aniqlashga qaratilgan bo‘lsa, monitoring esa ushbu jarayonlarning dinamikasini kuzatish, tahlil qilish va baholash orqali rivojlanish istiqbollari belgilash imkonini beradi. Ushbu ikki tushuncha o‘zaro uzviy bog‘liq bo‘lib, ularning uyg‘unligi ta‘lim muassasasining barqaror rivojlanishini ta‘minlaydi.

Ichki nazorat va monitoring tizimini takomillashtirish, avvalo, uning maqsad va vazifalarini aniq belgilashni talab etadi. Nazorat jarayonlari faqat kamchiliklarni aniqlashga emas, balki pedagoglar faoliyatini qo‘llab-quvvatlash, ilg‘or tajribalarni aniqlash va ommalashtirishga yo‘naltirilgan bo‘lishi zarur. Monitoring tizimi esa ta‘lim jarayonining barcha tarkibiy qismlarini — rejalashtirish, amalga oshirish va natijalarni baholash bosqichlarini qamrab olgan holda, tizimli va uzluksiz tarzda olib borilishi lozim.

Maktabgacha ta‘lim tashkilotida ichki nazorat va monitoringning samaradorligi, ko‘p jihatdan, baholash mezonlarining aniqligi va obyektivligiga bog‘liqdir. Ta‘lim jarayonini baholashda pedagogik faoliyat sifati, metodik ishlarning samaradorligi, tarbiyalanuvchilarning rivojlanish darajasi hamda muassasaning moddiy-texnik bazasi holati kabi ko‘rsatkichlar hisobga olinishi zarur. Mazkur ko‘rsatkichlar asosida to‘plangan ma‘lumotlar tahlil qilinib, boshqaruv qarorlarini qabul qilishda ishonchli axborot manbai sifatida xizmat qiladi.

Zamonaviy sharoitda ichki nazorat va monitoring tizimini takomillashtirishda axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish muhim ahamiyat kasb etadi. Raqamli platformalar orqali pedagoglar faoliyati, tarbiyalanuvchilarning rivojlanish ko‘rsatkichlari va ta‘lim jarayonining umumiy holatini monitoring qilish jarayonlari soddalashtiriladi va ularning aniqligi oshiriladi. Elektron monitoring tizimlari ma‘lumotlarni tezkor tahlil qilish, muammolarni o‘z vaqtida aniqlash va zarur choralarni ko‘rish imkonini yaratadi.

Ichki nazorat va monitoring tizimini takomillashtirishda rahbarning boshqaruv kompetensiyalari alohida ahamiyatga ega. Maktabgacha ta'lim tashkiloti direktori nazorat va monitoring jarayonlarini rejalashtirish, ularni tizimli tashkil etish va natijalar asosida samarali boshqaruv qarorlarini qabul qilishda yetakchi rol o'ynaydi. Rahbarning tahliliy fikrlashi, kommunikativ ko'nikmalari va innovatsion yondashuvi nazorat tizimining samarali ishlashini ta'minlaydi.

Shuningdek, ichki nazorat va monitoring jarayonida pedagoglar bilan hamkorlikni yo'lga qo'yish muhimdir. Nazorat jarayonlari pedagoglar tomonidan bosim yoki jazolash vositasi sifatida emas, balki kasbiy rivojlanishga xizmat qiluvchi mexanizm sifatida qabul qilinishi lozim. Bunda ochiq muloqot, o'zaro ishonch va metodik yordam asosida tashkil etilgan monitoring tizimi pedagoglar faoliyatining sifatini oshirishga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Xulosa qilib aytganda, maktabgacha ta'lim tashkilotida ichki nazorat va monitoring tizimini takomillashtirish kompleks va tizimli yondashuvni talab etadi. Ushbu jarayonda aniq maqsad va mezonlar, zamonaviy texnologiyalar, rahbarning boshqaruv kompetensiyalari hamda pedagoglar bilan samarali hamkorlik asosiy omillar sifatida namoyon bo'ladi. Ushbu omillarning uyg'unligi ta'lim muassasasida ta'lim sifatining izchil oshishini va boshqaruv samaradorligining yuksalishini ta'minlaydi.

Maktabgacha ta'lim tashkilotida ichki nazorat va monitoring tizimini takomillashtirish masalasini chuqur va tizimli o'rganish zarurati, avvalo, maktabgacha ta'lim tizimining jamiyat taraqqiyotidagi muhim o'rni hamda ushbu ta'lim bosqichiga qo'yilayotgan zamonaviy talablar bilan belgilanadi. Maktabgacha yosh davrida bolalarning intellektual, jismoniy, ijtimoiy va axloqiy rivojlanishiga asos solinishi sababli ta'lim-tarbiya jarayonining sifati doimiy nazorat va monitoringni talab etadi. Shu bois ichki nazorat va monitoring tizimini ilmiy asosda tashkil etish va takomillashtirish ta'lim muassasasining samarali faoliyat yuritishida muhim ahamiyat kasb etadi.

Bugungi kunda ta'lim sohasida amalga oshirilayotgan islohotlar, davlat ta'lim standartlari va o'quv dasturlarining yangilanishi maktabgacha ta'lim tashkilotlarida nazorat va monitoringga nisbatan yangi yondashuvlarni joriy etishni taqozo etmoqda. An'anaviy nazorat shakllari ko'pincha faqat tekshiruv va hisobot bilan cheklanib qolgan bo'lsa, zamonaviy monitoring tizimi ta'lim jarayonini rivojlantirishga yo'naltirilgan, tahliliy va prognozlash funksiyalarini bajaruvchi mexanizm sifatida qaralishi lozim. Ushbu jarayonlarni ilmiy jihatdan o'rganish va asoslash nazorat tizimining samaradorligini oshirish imkonini beradi.

Mavzuni o'rganish zarurati, shuningdek, maktabgacha ta'lim tashkilotlarida boshqaruv qarorlarining sifatini oshirish ehtiyoji bilan ham izohlanadi. Ichki nazorat va monitoring orqali to'plangan ma'lumotlar ta'lim jarayonining real holatini aks ettirib, muammolarni o'z vaqtida aniqlash va ularni bartaraf etishga qaratilgan samarali choralarni ishlab chiqishga xizmat qiladi. Bu esa boshqaruv jarayonlarining ilmiy asoslangan holda amalga oshirilishini ta'minlaydi.

Bundan tashqari, ichki nazorat va monitoring tizimini takomillashtirish pedagoglar faoliyatining kasbiy rivojlanishi bilan chambarchas bog'liqdir. Nazorat natijalari asosida pedagoglarga metodik yordam ko'rsatish, ilg'or tajribalarni aniqlash va ommalashtirish

ta’lim sifatini oshirishga ijobiy ta’sir ko’rsatadi. Shu nuqtayi nazardan, maktabgacha ta’lim tashkilotida ichki nazorat va monitoring tizimini o’rganish va takomillashtirish masalasi nazariy va amaliy jihatdan muhim ilmiy vazifa sifatida namoyon bo’ladi.

XULOSA

O’tkazilgan tahlillar shuni ko’rsatadiki, maktabgacha ta’lim tashkilotida ichki nazorat va monitoring tizimi ta’lim-tarbiya jarayonining sifatini ta’minlash hamda boshqaruv samaradorligini oshirishda muhim ahamiyatga ega. Ichki nazorat va monitoring ta’lim jarayonining barcha bosqichlarini qamrab olgan holda, pedagoglar faoliyati, metodik ishlar va tarbiyalanuvchilarning rivojlanish natijalarini obyektiv baholash imkonini beradi. Bu esa ta’lim muassasasining barqaror rivojlanishi uchun zarur bo’lgan asosli boshqaruv qarorlarini qabul qilishga xizmat qiladi.

Tadqiqot natijalari ichki nazorat va monitoring tizimini takomillashtirish zarurati, avvalo, uning rivojlantiruvchi va tahliliy funksiyalarini kuchaytirish bilan bog’liqligini ko’rsatdi. Nazorat jarayonlari faqat tekshiruv va kamchiliklarni aniqlash bilan cheklanmasdan, pedagoglar faoliyatini qo’llab-quvvatlash, metodik yordam ko’rsatish va ilg’or tajribalarni ommalashtirishga yo’naltirilgan bo’lishi lozim. Bu esa ta’lim muassasasida sog’lom ijtimoiy-psixologik muhitni shakllantirishga va pedagoglarning kasbiy faolligini oshirishga xizmat qiladi.

Shuningdek, zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish ichki nazorat va monitoring tizimining samaradorligini sezilarli darajada oshirishi asoslab berildi. Raqamli monitoring vositalari ta’lim jarayonining holatini tezkor va aniq tahlil qilish, muammolarni o’z vaqtida aniqlash va ularni bartaraf etish imkonini yaratadi. Bu esa boshqaruv qarorlarining aniqligi va samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.

Xulosa qilib aytganda, maktabgacha ta’lim tashkilotida ichki nazorat va monitoring tizimini takomillashtirish kompleks va tizimli yondashuvni talab etadi. Mazkur jarayonning ilmiy asosda tashkil etilishi ta’lim sifatini oshirish, pedagoglar faoliyatini rivojlantirish va ta’lim muassasasining barqaror faoliyat yuritishini ta’minlashda muhim ahamiyat kasb etadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI:

1. Abduqodirov A.A. Ta’lim muassasalarini boshqarishning nazariy va amaliy asoslari. — Toshkent: Fan va texnologiya, 2018.
2. Yo’ldoshev J.G., Usmonov S.A. Pedagogik menejment va ta’limni boshqarish. — Toshkent: O’qituvchi, 2019.
3. Sayidahmedov N.S. Zamonaviy pedagogik texnologiyalar. — Toshkent: Fan, 2019.
4. Jo’rayev R.H. Ta’lim jarayonini boshqarish va monitoring qilish asoslari. — Toshkent: Ma’naviyat, 2017.
5. Tursunov S. Maktabgacha ta’lim pedagogikasi. — Toshkent: Fan, 2020.
6. Xolmatova N.A. Maktabgacha ta’lim tashkilotlarida boshqaruv va ichki nazorat. — Toshkent: Fan va ta’lim, 2021.

7. Rahimova D.Q. Ta'lim sifatini baholash va monitoring tizimlari. — Toshkent: Innovatsion rivojlanish nashriyoti, 2020.
8. Ismoilova M.S. Maktabgacha ta'limda metodik ishlarni tashkil etish. — Toshkent: O'qituvchi, 2018.
9. Karimova N.K. Pedagogik faoliyatni tahlil qilish va baholash metodlari. — Toshkent: Fan, 2019.
10. Qodirova G.B. Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida sifat menejmenti. — Toshkent: Fan va texnologiya, 2022.